

Верховний
Суд

Принцип пріоритету суспільних інтересів: критерії, ризики, судова практика

Ян БЕРНАЗЮК

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
Програма підготовки та підвищення кваліфікації
помічників суддів місцевих загальних та
апеляційних судів
4 листопада 2025 року

Пов'язані поняття:

1. Суспільні інтереси (інтереси територіальної громади)
2. Колективний позов або позов на захист суспільних інтересів (*actio popularis*)
3. Доступ до суду
4. Принцип законності
5. Охоронюваний інтерес
6. Позов прокурора, позов громадської організації
7. Захист екологічних прав, прав споживачів, культурної спадщини
8. Треті особи та особи, які приєдналися до апеляційної або касаційної скарги
9. Оскарження нормативно-правових актів (містобудівної документації)
10. Викуп для суспільних потреб
11. Зразкова справа
12. Забезпечення балансу інтересів (принцип пропорційності)
13. Суддівський розсуд (дискреція)
14. Довіра до суду

Конституція України

Стаття 23. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи **інших людей**, та має обов'язки **перед суспільством**, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Постанова Верховного Суду від 9 жовтня 2025 року у справі № 320/29225/23

Позови, спрямовані на захист довкілля, мають особливу значущість... Суд у такій категорії справ має зосередитися саме на екологічній та правовій суті справи, й у разі, якщо буде виявлено порушення норм природоохоронного законодавства, наслідком розгляду справи має бути запобігання або припинення незаконного заподіяння шкоди природі (п. 45)

«Право на апеляційне оскарження судових рішень у справах, які стосуються охорони довкілля, також має тлумачитися широко відповідно до статті 9 Орхуської конвенції... (п. 47)

Постанова Верховного Суду від 9 жовтня 2025 року у справі № 320/29225/23

Поняття “особи, які не брали участі у справі...” охоплює і “зацікавлену громадськість”... для якої право на доступ до правосуддя є розширеним і не передбачає вимоги доведення безпосереднього індивідуального матеріального інтересу (п. 49).

Орхуська конвенція не обмежує кількість громадських організацій, що можуть звертатися до суду з питань охорони довкілля... (п. 60)

Застосування надмірно формального підходу суперечить принципу широкого доступу громадськості до правосуддя (п. 64)

Постанова Верховного Суду від 20 березня 2018 року у справі № 337/3087/17(2-а/337/236/2017)

Дітям, які не отримали профілактичних щеплень згідно з календарем щеплень, відвідування дитячого закладу не дозволяється.

Завданням держави є забезпечення дотримання оптимального балансу між реалізацією права дитини на освіту та інтересами інших дітей.

Індивідуальне право (інтерес) відмовитися від щеплення батьками дитини протиставляється загальному праву (інтересу) інших батьків та їх дітей, які провели щеплення, з метою досягнення загального блага у формі права на охорону здоров'я, гарантовано статтями 3, 27 та 49 Конституції України.

Постанова Верховного Суду від 20 березня 2018 року у справі № 337/3087/17(2-а/337/236/2017)

Такий баланс може бути досягнутий лише за поєднання трьох умов:

1. держава надає батькам право вибору — погоджуватися чи відмовлятися від щеплення, маючи об'єктивну інформацію про якість вакцини, її походження та можливі наслідки;
2. держава забезпечує рівні умови для здобуття дошкільної освіти дітьми незалежно від наявності щеплень, зокрема через соціально-педагогічний патронат чи інші форми;
3. держава гарантує високі стандарти якості вакцин і медичних послуг, пов'язаних із проведенням профілактичних щеплень.

РІШЕННЯ КСУ ВІД 19 ЖОВТНЯ 2009 РОКУ № 26-РП/2009

Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (частина перша статті 64 Основного Закону України).

Конституційний Суд України наголошує, що встановлення обмежень прав і свобод людини і громадянина є допустимим виключно за умови, що таке обмеження є **домірним (пропорційним)** та суспільно необхідним.

Європейська конвенція з прав людини

Стаття 34. Індивідуальні заяви

Суд може приймати заяви від будь-якої

- особи,
- неурядової організації або
- групи осіб,

які вважають себе потерпілими від допущеного однією з Високих Договірних Сторін порушення прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати жодним чином ефективному здійсненню цього права.

РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «ДРОЗДИК ТА МІКУЛА ПРОТИ УКРАЇНИ» (заяви № 27849/15 та № 33358/15)

Принцип «належного врядування» і відсутність компенсації

“...у випадку, коли органи влади відкликають право власності, надане помилково, принцип «належного врядування» може не лише покласти на державу обов’язок діяти оперативно, усуваючи свою помилку, але й зумовлювати виплату адекватної компенсації чи іншу належну форму відшкодування колишньому добросовісному власникові.”

Суд підкреслює, що навіть **за публічного інтересу** держава має компенсувати втрату власності добросовісній особі.

РІШЕННЯ ЄСПЛ У СПРАВІ «ДРОЗДИК ТА МІКУЛА ПРОТИ УКРАЇНИ» (заяви № 27849/15 та № 33358/15; від 24.10.2025)

Щодо непропорційності втручання

“...втручання у право власності заявників, окрім того, що викликає серйозні сумніви щодо законності та наявності **реального суспільного інтересу**, поклало на них непропорційний тягар, оскільки заявникам не було запропоновано жодної компенсації за вилучені земельні ділянки.”

Навіть якщо держава діяла з огляду на «суспільну потребу», відсутність компенсації зробила втручання непропорційним і таким, що порушує статтю 1 Протоколу №1.

Висновок № 7(2005) Консультативна рада європейських суддів (КРЄС) про правосуддя та суспільство (on Justice and Society)

п. 7. Правосуддя є важливим компонентом демократичних **суспільств**. Воно має на меті вирішення спорів між сторонами і, шляхом ухвалення рішень, відігравати як «нормативну», так і «просвітницьку» роль, надаючи громадянам відповідні настанови, інформацію та гарантії щодо права та його практичного застосування.

Рекомендація КМРЄ (2004)20 щодо судового перегляду адміністративних актів (on judicial review of administrative acts)

В. Принципи

2. Доступ до розгляду в судовому порядку

Судовий перегляд повинен бути доступний як мінімум для фізичним та юридичних осіб щодо адміністративних актів, які зачіпають їхні права і інтереси.

Державам-членам пропонується самостійно вирішити, чи слід надати доступ до розгляду в судовому порядку **асоціаціям чи іншим організаціям і особам, уповноваженим виступати на захист колективних або громадських інтересів.**

37. Для захисту колективних або громадських інтересів, які можуть бути порушені адміністративними актами, державам-членам рекомендується розглянути можливість ініціації судового розгляду асоціаціями, організаціями, іншими уповноваженими особами.

Йдеться про адміністративні рішення, що стосуються не одного індивіда, а групу осіб.

Такі рішення стосуються, наприклад, **довкілля або прав споживача** та можуть бути представлені для судового перегляду **без вказівки на порушення ними інтересів конкретної особи.**

Рекомендація КМРЕ № R(87)16 щодо адміністративних процедур, які зачіпають велику кількість осіб (on administrative procedures affecting a large number of persons)

VII

Адміністративний акт повинен підлягати контролю судом, іншим незалежним органом.

Коли процедура контролю **включає велику кількість осіб**, суд або інший орган контролю може, відповідно до основоположних принципів та з належним урахуванням прав та інтересів сторін приймають різні кроки щодо раціоналізації процедури, такі як:

- вимагання від учасників із спільними інтересами вибору одного чи кількох спільні представники,
- слухання та вирішення скарг шляхом публічного оголошення.

Трискладовий тест вирішення спору передбачає, що суд, приймаючи рішення у межах суддівського розсуду (дискреції суду), перевіряє його на відповідність (несуперечність) **принципам** :

1. Національної безпеки
2. Суспільного (державного) інтересу
3. Ефективності захисту порушеного права особи

Василь Крат звернув увагу, що чинне процесуальне законодавство дозволяє застосовувати групові позови (30.01.2023)

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1376115>

- Виступаючи з доповіддю на тему «Пошук оптимальної конструкції захисту певного кола осіб (**representative actions**)», він зауважив, що конструкція групового позову більше притаманна англосаксонській правовій традиції. Тому намагання впровадити її застосування в континентальній традиції іноді наштовхуються на певне несприйняття та нерозуміння. Водночас, зазначив доповідач, європейський підхід полягає в розширенні сфери групових позовів за межі регулювання захисту прав споживачів, але з урахуванням правової традиції окремих держав.
- У процесуальному аспекті необхідність розширення механізмів доступу до правосуддя з дотриманням принципу процесуальної економії обумовлює привабливість застосування конструкції групових позовів. Однак виникає багато запитань щодо матеріальних правовідносин, у яких її доцільно застосовувати.
- Суддя звернув увагу, що відносини, подібні до групових позовів, виникають під час конкурсного оспорювання (*actio Pauliana*), і арбітражний керуючий «уособлює» визначене коло осіб та пред'являє вимоги про визнання правочинів боржника недійсними задля наповнення ліквідаційної маси.

Вронська Анна. Питання охорони довкілля в практиці ЄСПЛ та їх вплив на судову практику в Україні (24.06.2020)

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/959173>

Стаття 34 Конвенції стосується не лише особи або осіб, що прямо потерпіли від оскаржуваного правопорушення, а й також будь-якого непрямо потерпілого, якому це порушення могло завдати збитків або який має серйозний особистий інтерес щодо його припинення. Поняття «потерпілий» тлумачиться автономно і незалежно від національних норм, що стосуються зацікавленості або здатності до подання позову. Це поняття не передбачає наявності шкоди. Заявником може бути і юридична особа, об'єднання громадян, у випадку порушення прав таких суб'єктів.

Вперше такий крок був зроблений Судом у справі *Collectif national d'information... v. France* (заява № 75218/01), у якій Суд підтримав, що пункт 1 статті 6 Конвенції повинен застосовуватися до процедур, які ініційовані **асоціаціями із захисту довкілля**, які не ідентифікують себе як асоціації місцевого населення, що мають на меті захист прав та інтересів своїх членів. ЄСПЛ визнав, що ціллю цих спірних процедур є захист загального інтересу, а процес, ініційований заявником-асоціацією, має достатній зв'язок із правом, яким вона наділена як юридична особа (наприклад, право на інформацію, право на участь в процесі прийняття рішень).

Кравчук Володимир. Що таке *actio popularis* і чому він не застосовується в Україні (15.03.2019)
<https://sud.ua/ru/news/publication/137503-scho-take-actio-popularis-i-chomu-vono-ne-zastosovuyetsya-v-ukrayini>

Українське законодавство не передбачає можливості подання позову «в інтересах правопорядку», який відомий у теорії права як *actio popularis*.

Ця форма скарги передбачає право кожного оскаржувати нормативний акт після його оприлюднення без обов'язку доводити, що відповідна норма безпосередньо зачіпає його права і свободи. Необов'язково, щоб основні права заявника були порушені.

Actio popularis поширений головним чином у країнах Африки, Центральної та Північної Америки.

Проте більшість держав не передбачили *actio popularis*, намагаючись запобігти зловживанням з поданням заяв.

Постанова Верховного Суду від 20 вересня 2023 року у справі №420/7463/20

Прокурор звернувся з позовом до адміністративного суду в інтересах держави, вважаючи, що рішенням сільради про надання дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність третій особі на території, щодо якої не розроблено містобудівну документації, внаслідок чого неможливо встановити її функціональне призначення, порушено інтереси держави у сфері встановленого порядку використання земель.

Суд першої інстанції позов задовольнив, вказавши, що спірна земельна ділянка знаходиться у місці, що виходить за межі Генерального плану села, а тому розміщення на вказаній території земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства Генеральним планом не передбачено, відтак, існує невідповідність місця розташування об'єкта вимогам генерального плану населеного пункту, затвердженого у встановленому законом порядку.

Натомість, суд апеляційної інстанції задовольнив апеляційну скаргу третьої особи, скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову.

Суд апеляційної інстанції виходив з того, що оскаржуване рішення про надання дозволу на розробку проєкту землеустрою третій особі, яке виконано останньою, не порушує визначених позивачем у позовній заяві інтересів держави стосовно земельної ділянки комунальної власності та виключає можливість судового захисту таких інтересів за позовом прокурора.

Постанова Верховного Суду від 20 вересня 2023 року у справі №420/7463/20

Верховний Суд не погодився з такими висновками суду апеляційної інстанції, задовольнив частково касаційну скаргу прокурора та повернув справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Суд погодився з доводами прокурора, що у цій справі має місце порушення інтересів територіальної громади села у зв'язку з наданням дозволу на розроблення проєкту землеустрою щодо виділення земельної ділянки у власність особи з цільовим призначенням, що не відповідає містобудівній документації на місцевому рівні, і це з урахуванням положень законодавства та судової практики є сумісним із з розумінням «інтересів держави».

На підставі аналізу положень статей 116 та 118 Земельного кодексу України та статті 17 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» Суд дійшов висновку, що рішення про надання дозволу на розроблення проєкту землеустрою відведення земельної ділянки у власність, як початкового етапу процедури виділення особі земельної ділянки, безпосередньо впливає на інтереси відповідної територіальної громади, а тому викладені у позові мотиви прокурора щодо необхідності представництва інтересів держави у суді у цій справі, є обґрунтованими.

Постанова Верховного Суду від 28 березня 2023 року у справі № 160/17941/21

Товариство оскаржило до суду рішення виконкому міської ради про відмову у встановленні **цілодобового режиму роботи магазину**. Таке рішення було прийнято з метою недопущення випадків правопорушень, хуліганства та порушення правил благоустрою території нічними покупцями на об'єкті історико-культурного значення.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився суд апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовив. Суди виходили з того, що встановлення цілодобового режиму роботи магазину є неможливим без згоди на це відповідного органу місцевого самоврядування, відтак рішення ради є правомірним.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду рішення судів попередніх інстанцій залишив без змін з огляду на таке.

На підставі аналізу положень ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та п. 13 Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2006 року № 833 Суд указав, що встановлення зручного для населення режиму роботи підприємств, установ та організацій сфери обслуговування можливе лише за погодженням власників цих організацій. Тобто орган місцевого самоврядування не може самостійно визначати режим роботи підприємств, установ та організацій сфери обслуговування некомунальної форми власності.

Постанова Верховного Суду від 28 березня 2023 року у справі № 160/17941/21

Разом з тим, не передбачено беззаперечного права суб'єкта господарювання, що здійснює торгівельну діяльність, самотійно встановлювати режим торговельного об'єкту або ресторанного господарства, а визначено, що такий режим встановлюється виконавчим органом міської ради за погодженням з власником цього магазину. При цьому форма або порядок цього погодження діючим законодавством не визначені.

Водночас єдиним застереженням для органу місцевого самоврядування при вирішенні питання щодо погодження режиму роботи, зокрема, магазину, діюче законодавство ставить його зручність для населення, критерії якої такий орган може обґрунтувати самотійно. Однак, з огляду на положення статей 7 та 140 Конституції України та статей 2 та 10 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», презюмується, що орган місцевого самоврядування, погоджуючи режим роботи відповідного закладу торгівлі або громадського харчування, діє в інтересах територіальної громади.

Крім того, зазначені положення Конституції України, в аспекті надання правової оцінки рішення органу місцевого самоврядування як представницького органу відповідної територіальної громади, слід застосовувати у широкому розумінні особливо, якщо воно безпосередньо стосується суспільних інтересів (інтересів мешканців відповідної територіальної громади), що слідує з таких легітимних мотивів як безпека, правопорядок, необхідність збереження культурних чи історичних пам'яток.

СПОРИ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО ЗАХИСТУ СУСПІЛЬНОГО (ПУБЛІЧНОГО) ІНТЕРЕСУ

У судовій практиці, зокрема, у постановах Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 826/12524/18, від 25 лютого 2021 року у справі № 522/8120/16-а, від 24 травня 2021 року у справі № 640/4482/20, від 22 жовтня 2021 року у справі № 160/7922/20 та від 7 грудня 2021 року у справі № 380/142/20, сформулювалась стала правова позиція, відповідно до якої спори у сфері охорони культурної та історичної спадщини відносяться до спорів, які стосуються переважно захисту суспільного (публічного) інтересу.

У цих сферах обов'язковим є врахування суб'єктами владних повноважень під час прийняття публічно-управлінських рішень суспільного (публічного) інтересу, якому, у випадку прямої конкуренції, за загальним правилом, має поступатися приватний інтерес (право власності, право на зайняття підприємницькою діяльністю та ін.) та забезпечення необхідного балансу між суспільним (публічним) та приватним інтересами.

Зазначена позиція також пов'язана з принципом необхідності поєднання інтересів власників та інших осіб, що мають гарантоване право використовувати власність та інші майнові та немайнові активи у своїх інтересах, з безумовною необхідністю поважати інтереси всього суспільства.

СПОРИ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПЕРЕВАЖНО ЗАХИСТУ СУСПІЛЬНОГО (ПУБЛІЧНОГО) ІНТЕРЕСУ

Така позиція, зокрема, ґрунтується на конституційних положеннях, а саме:

- права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (частина друга статті 3);
- земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу (частина перша статті 13);
- власність зобов'язує (частина третя статті 13),
- земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави (частина перша статті 14),
- забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави (стаття 16);
- захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу (частина перша статті 17).

Постанова Верховного Суду від 18 травня 2022 року у справі № 280/988/19

Дотримання необхідного (справедливого) балансу між суспільними (публічними) та приватними інтересами (принципу пропорційності) є важливою вимогою громадянського суспільства, демократичної, соціальної та правової держави та складовою принципу верховенства права.

Критеріями дотримання такого балансу є:

- 1) втручання суб`єкта владних повноважень у приватне право особи є виправданим лише за умови, коли це є надзвичайно необхідним для захисту суспільних (публічних) інтересів;
- 2) можливість суб`єктів владних повноважень змінювати або відкликати окремі власні адміністративні рішення лише в інтересах суспільства, якщо це необхідно, але з урахуванням права та інтересів приватних осіб;
- 3) наявність обов`язкової та справедливої компенсації особі у разі втручання в її приватне право, що викликане суспільною необхідністю;
- 4) обов`язковість дотримання розумного співвідношення (пропорційність) між метою, досягнення якої передбачається для захисту суспільного (публічного) інтересу, та засобами, які використовуються для її досягнення.

Ткачук О., Луспенник Д. Верховенство права – новий «старий» принцип цивільного судочинства: співвідношення із принципом законності. Слово Національної школи суддів України. 2017. № 3(20). С. 50–66.

Аналіз практики ЄСПЛ з питань тлумачення ЄКПЛ дозволяє виділити такі складові принципу **верховенства права**: визнання пріоритетності прав людини у діяльності держави; наявність засобів правового захисту від довільного втручання публічної влади у здійснення гарантованих прав; судовий контроль за виконавчою гілкою влади; визначеність законом обсягу будь-якого правового розсуду та способу його здійснення; заборона довільного позбавлення волі; **збалансованість інтересів окремого індивіда з інтересами інших членів товариства**; судовий контроль за законністю затримання чи тримання під вартою; секулярність (світський характер) держави; доступ до суду; обов'язковість виконання рішень суду; суб'єктивна неупередженість суду; виключення втручання законодавця у процес відправлення правосуддя; принцип правової визначеності; несуперечність верховенству права як вимога до закону та якості закону, зокрема, до його змістовної відповідності прав людини, фактичної доступності та ясності; незмінність, незаперечність остаточного судового рішення, що набрало законної сили; наявність суспільної довіри до судів і т. д.

Суспільний (публічний) інтерес

Вказаний термін є оціночним поняттям, що охоплює широке і водночас чітко не визначене коло законних та таких, що ґрунтуються на моральних засадах, інтересів, які складають певну сукупність приватних інтересів або важливі для значної кількості фізичних і юридичних осіб потреби, та відповідно до законодавчо встановленої компетенції забезпечуються суб'єктами владних повноважень (суб'єктами публічної адміністрації); це поняття не піддається однозначній кваліфікації (визначенню), а тому наявність суспільних (публічних) інтересів повинна бути предметом самостійної оцінки суду у кожному конкретному випадку; це складне питання права, яке стосується «невизначеного» інтересу, оскільки він не має конкретного суб'єкта з назвою, правосуб'єктністю, а також безпосередньою можливістю реалізувати свої процесуальні права у певній адміністративній процедурі або у спорі, що розглядається у суді.

Ознаки суспільного (публічного) інтересу:

- 1) безпосередньо пов'язаний з моральністю та моральними засадами;
- 2) може та повинен співпадати із загальнодержавними інтересами та/або охоплювати локальні інтереси певної територіальної громади або соціальної групи;
- 3) відображає прагнення усього суспільства в цілому або його переважної частини; максимально відтворює (відстоює) інтереси всіх соціальних груп для досягнення в суспільстві справедливості як найвищого блага;

Ознаки суспільного (публічного) інтересу:

- 4) може носити національний (охоплює такі найважливіші сфери, як збереження державного суверенітету, територіальної цілісності держави, благоустрій населених пунктів, надрокористування, захист довкілля, безпека громадян, доступ до публічної інформації, охорона об'єктів культурної спадщини та ін.) або міжнародний характер (охоплює, головним чином, такі питання, як забезпечення екологічної безпеки та вирішення глобальних екологічних проблем, охорона здоров'я, подолання бідності у світі та ін.);
- 5) його зміст визначається у кожному конкретному випадку з урахуванням усіх особливостей ситуації, однак, такий інтерес завжди пов'язаний із необхідністю гарантування безпеки людей у всіх її вимірах, зокрема збереження життя та здоров'я людини, а також збереження державних та міждержавних утворень, які покликані забезпечувати ці гарантії, використовуючи відповідні цивілізаційні юридичні та інші механізми.

Додаткові джерела:

1. Берназюк Ян. Ознаки та зміст суспільного (публічного) інтересу, його співвідношення з державними інтересами // Право і суспільство № 6/2021 С. 146-153. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2021/6_2021/21.pdf
2. Берназюк Ян. Критерії дотримання балансу суспільних (публічних) та приватних інтересів у національній судовій практиці // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2021, № 4 (96), С. 22-35 <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1429/1302>
3. Берназюк Ян. Захист суспільного (публічного) інтересу як критерій обмеження конституційних прав та свобод особи // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2021. – Серія Право. – Випуск 68, С. 124-130. https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/02/NVUzhNU_68.pdf
4. Берназюк Ян. Поняття суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві. The concept of public (public) interest in administrative judiciary // Visegrad Journal on Human Rights. 2021, № 6, С. 11-16 https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/02/VJRHR_6_2021_Last.pdf
5. Берназюк Ян. Аналіз судової практики в деяких категоріях справ щодо захисту суспільного (публічного) інтересу // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2022, № 1 (97), С. 159-168. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1466>
6. Берназюк Ян. Суб'єкти захисту суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві // Слово Національної школи суддів України. 2021, № 4 (37), С. 85-96 http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/4_37_2021/Shkola-suddiv4-2021.pdf
7. Берназюк Ян. Суспільні та державні інтереси в аспекті національної безпеки: взаємодоповнюючі чи конкуруючі правові категорії // <http://nsj.gov.ua/ua/news/pidvishennya-rivnya-doviri-gromadskosti-do-sudu>
8. Берназюк Ян. Конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля: практика вирішення спорів у сфері публічно-правових відносин https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/ecology_bernaziuk.pdf

Додаткові джерела:

9. Берназюк Ян. Особливості розгляду спорів щодо функціонування національних природних парків // Міжнародний судовий форум: «Судовий захист природного довкілля та екологічних прав» (м. Київ, 7 листопада 2019 року): Збірник матеріалів. - Київ, 2019. – 184 с. – С. 110-118
10. Берназюк Ян. Конституційні гарантії захисту прав споживачів: практика Верховного Суду <https://constitutionalist.com.ua/konstytutsijni-harantii-zakhystu-prav-spozhyvachiv-praktyka-verkhovnoho-sudu>
11. Берназюк Ян. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_NPA.pdf
12. Берназюк Ян. Конституційні гарантії захисту культурної спадщини України та судовий контроль за збереженням Історичного ареалу міста Києва (постанова Верховного Суду від 31 січня 2023 року у справі № 640/8728/21 <https://constitutionalist.com.ua/konstytutsijni-harantii-zakhystu-kulturnoi-spadshchyny-ukrainy-ta-sudovyj-kontrol-za-zberezhenniam-istorychnoho-arealu-mista-kyieva/>)
13. Берназюк Ян. Участь прокурора у некримінальних провадженнях: представництво інтересів у публічно-правових відносинах (Національна школа суддів України, 30 жовтня 2025 року)
14. Берназюк Ян. Акти суб'єктів владних повноважень, які визначають статус об'єктів культурної спадщини, володіють ознаками нормативно-правових актів <https://constitutionalist.com.ua/akty-sub-iektiv-vladnykh-povnovazhen-iaki-vyznachaiut-status-ob-iektiv-kulturnoi-spadshchyny-volodiut-oznakamy-normatyvno-pravovykh-aktiv>
15. Берназюк Ян. Принцип пріоритетності національної безпеки та його застосування судами в сучасних умовах https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/priority_state_interests_bernaziuk.pdf
16. Берназюк Ян. «Доктрина actio popularis (позов на захист суспільних інтересів) в аспекті гарантованого права на доступ до правосуддя https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/actio_popularis_bernaziuk.pdf
17. Берназюк Ян. Позов на захист суспільних інтересів (доктрина actio popularis) як гарантія дотримання екологічних прав: практика Верховного Суду https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/environmental_rights_bernaziuk.pdf

Верховний
Суд

Дякую за увагу!